

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALAR RIVOJIGA TA'SIRI.

Muallif: **Marupova Muhayyo Mahmudjon qizi**

22-FU(sirtqi ta'lim)

TURAN INTERNATIONAL UNIVERSITY

Annotatsiya

Mazkur maqolada raqamli texnologiyalarning maktabgacha yoshdagi bolalar rivojiga ta'siri ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilinadi. Raqamli ta'lim vositalari, interaktiv dasturlar, multimediali resurslarning bolalarning intellektual, nutqiy, ijtimoiy va emotsional rivojlanishidagi o'rni yoritiladi. Shuningdek, raqamli texnologiyalardan oqilona foydalanishning pedagogik shart-sharoitlari hamda ularning ijobiy va salbiy jihatlari asoslab beriladi. Maqola maktabgacha ta'lim tashkilotlari pedagoglari uchun metodik tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: raqamli texnologiyalar, maktabgacha ta'lim, bolalar rivoji, AKT, interaktiv ta'lim, raqamli pedagogika.

Аннотация

В данной статье с научно-теоретической и практической точки зрения анализируется влияние цифровых технологий на развитие детей дошкольного возраста. Рассматривается роль цифровых образовательных средств, интерактивных программ и мультимедийных ресурсов в интеллектуальном, речевом, социальном и эмоциональном развитии детей. Также обосновываются педагогические условия рационального использования цифровых технологий, их положительные и отрицательные стороны. Статья содержит методические рекомендации для педагогов дошкольных образовательных организаций.

Ключевые слова: цифровые технологии, дошкольное образование, развитие детей, ИКТ, интерактивное обучение, цифровая педагогика.

Annotation

This article analyzes the impact of digital technologies on the development of preschool children from scientific, theoretical, and practical perspectives. The role of digital educational tools, interactive programs, and multimedia resources in the intellectual, speech, social, and emotional development of children is discussed. In addition, the pedagogical conditions for the effective use of digital technologies, as well as their positive and negative aspects, are justified. The article provides methodological recommendations for preschool educators.

Keywords: digital technologies, preschool education, child development, ICT, interactive learning, digital pedagogy.

KIRISH

Zamonaviy jamiyatni raqamli texnologiyalarsiz tasavvur etib bo'lmaydi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) hayotning barcha sohalariga, jumladan, ta'lim tizimiga ham jadal sur'atlarda kirib kelmoqda. Ayniqsa, maktabgacha ta'lim bosqichida raqamli texnologiyalardan foydalanish masalasi bugungi kunda dolzarb ilmiy-pedagogik muammolardan biri hisoblanadi.

Maktabgacha yosh — bolaning shaxs sifatida shakllanishida muhim davr bo'lib, aynan shu davrda uning aqliy, nutqiy, ijtimoiy va emotsional rivoji jadallik bilan kechadi. Shu sababli ta'lim jarayonida qo'llaniladigan har bir vosita bolaning rivojiga ijobiy ta'sir ko'rsatishi lozim. Ushbu maqolada raqamli texnologiyalarning maktabgacha yoshdagi bolalar rivojiga ta'siri ilmiy asosda yoritiladi. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar nafaqat bilim berish, balki bolani mustaqil ravishda bilim olishga, atrof-muhitni anglashga va muammoli vaziyatlardan chiqish yo'llarini izlashga o'rgatadi.

RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR TUSHUNCHASI VA ULARNING TA'LIMDAGI O'RNI

Raqamli texnologiyalar — bu axborotni yaratish, saqlash, qayta ishlash va uzatishga xizmat qiluvchi elektron vositalar majmuasidir. Ular zamonaviy jamiyatning barcha sohalarida, xususan, ta'lim tizimida keng qo'llanilmoqda. Ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalar deganda kompyuterlar, planshetlar, interaktiv doskalar, multimediali dasturlar, elektron o'quv resurslari hamda mobil ilovalar tushuniladi. Ushbu vositalar ta'lim mazmunini boyitish, o'qitish jarayonini samarali tashkil etish va o'quvchilarning faolligini oshirishga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'lim bosqichida raqamli texnologiyalar alohida ahamiyat kasb etadi, chunki bu davrda bolalar asosan ko'rgazmali va emotsional idrok orqali bilimlarni o'zlashtiradilar. Vizual va audiovizual materiallarga asoslangan raqamli vositalar bolalarning diqqatini jalb qiladi, ularning qiziqishini kuchaytiradi hamda o'rganilayotgan mavzuni chuqurroq anglashiga yordam beradi. Animatsiyalar, ovozli izohlar va rang-barang tasvirlar bolalarning eslab qolish qobiliyatini rivojlantiradi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar bolalarning bilish faoliyatini faollashtiruvchi muhim omil hisoblanadi. Interaktiv dasturlar orqali bolalar mustaqil fikrlash, savollarga javob topish va muammolarni hal etishga o'rganadilar. Bunday jarayonlarda bola passiv tinglovchi emas, balki ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylanadi. Bu esa maktabgacha yoshdagi bolalarda o'qishga bo'lgan ijobiy munosabatni shakllantiradi.

Raqamli texnologiyalardan maqsadga muvofiq foydalanish maktabgacha ta'lim jarayonida an'anaviy usullarni to'ldiradi va ularning samaradorligini oshiradi. Masalan, tarbiyachi tomonidan tushuntirilgan mavzu raqamli taqdimot yoki interaktiv o'yin orqali mustahkamlanganda, bolalar tomonidan bilimlarning o'zlashtirilish darajasi sezilarli darajada oshadi. Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar bolalarning axborot bilan ishlash ko'nikmalarini shakllantirishga ham xizmat qiladi.

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING BOLALAR INTELLEKTUAL RIVOJIGA TA'SIRI

Raqamli texnologiyalar maktabgacha yoshdagi bolalarning intellektual rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Xususan, ularning tafakkuri, xotirasi, diqqat-e'tibori va bilish faolligini rivojlantirishda raqamli ta'lim vositalarining ahamiyati katta. Maktabgacha yosh davrida bolalar axborotni asosan ko'rgazmali-obrazli tafakkur orqali qabul qiladilar, shu bois raqamli texnologiyalarga asoslangan mashg'ulotlar ularning bilimlarni oson va samarali o'zlashtirishiga yordam beradi.

Interaktiv o'yinlar va ta'limiy dasturlar orqali bolalarda mantiqiy fikrlash, muammoli vaziyatlarni anglash va ularni hal etish ko'nikmalari shakllanadi. Bunday dasturlar bolani mustaqil qaror qabul qilishga undaydi, natijada uning intellektual salohiyati bosqichma-bosqich rivojlanadi. Shuningdek, topshiriqlarni bajarish jarayonida bolaning diqqatini jamlash va xotirasini mustahkamlash imkoniyati ortadi.

Raqamlar, geometrik shakllar va ranglarni o'rgatuvchi raqamli dasturlar bolalarning matematik tasavvurlarini kengaytirishga xizmat qiladi. Masalan, sanash, taqqoslash, guruhlash kabi amallarni o'yin shaklida bajarish bolalarda dastlabki matematik tushunchalarni shakllantiradi. Bu jarayon bolalar uchun qiziqarli bo'lgani sababli, bilimlarni egallash majburiyat emas, balki ijobiy hissiyotlar bilan kechadi.

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING NUTQIY VA IJTIMOIIY RIVOJGA TA'SIRI

Raqamli texnologiyalar maktabgacha yoshdagi bolalarning nutqiy rivojlanishida muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Multimediali ertaklar, audio va video materiallar, ovozli mashqlar bolalarning lug'at boyligini oshirishga, nutqiy faolligini kuchaytirishga xizmat qiladi. Bunday materiallar orqali bolalar yangi so'z va iboralarni eshitish, ularning ma'nosini anglash va kundalik nutqda qo'llash imkoniyatiga ega bo'ladilar.

To'g'ri tanlangan raqamli resurslar bolalarda eshitish, tushunish va fikrni og'zaki ifodalash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Masalan, multimediali mashg'ulotlar davomida

bolalar qahramonlar nutqini tinglab, savollarga javob berish, voqealarni izchil bayon qilish hamda o'z fikrini mustaqil ifodalashga o'rganadilar. Bu esa bolaning og'zaki nutqining ravon va grammatik jihatdan to'g'ri shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, raqamli texnologiyalar bolalarning ijtimoiy rivojiga ham samarali ta'sir etadi. Guruhli interaktiv mashg'ulotlar jarayonida bolalar birgalikda topshiriqlarni bajarish, o'zaro fikr almashish va kelishilgan qarorlar qabul qilishni o'rganadilar. Bunday faoliyat turi bolalarda muloqot madaniyati, hamkorlik ko'nikmalari va jamoada ishlash qobiliyatini shakllantiradi.

RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNING EMOTSIONAL RIVOJGA TA'SIRI

Raqamli texnologiyalar maktabgacha yoshdagi bolalarda emotsional rivojlanishni qo'llab-quvvatlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Qiziqarli animatsiyalar, rang-barang tasvirlar, musiqiy effektlar va ovozli izohlar bolalarda ijobiy emotsiyalarni uyg'otadi, ularning kayfiyatini ko'taradi hamda mashg'ulotlarga bo'lgan qiziqishini oshiradi. Ayniqsa, o'yin elementlariga asoslangan raqamli dasturlar bolalarda quvonch, hayrat va qiziqish kabi ijobiy hissiyotlarning shakllanishiga xizmat qiladi.

Raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan mashg'ulotlar bolalarda muvaffaqiyat hissini yuzaga keltiradi. Topshiriqlarni to'g'ri bajarganida beriladigan ijobiy baho, rag'batlantiruvchi ovozlar yoki tasvirlar bolaning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi. Bu holat esa bolalarda o'qishga nisbatan ijobiy munosabat va ichki motivatsiyani shakllantiradi. Natijada bola ta'lim jarayonida faolroq ishtirok etadi va o'z imkoniyatlarini namoyon etishga intiladi.

Shu bilan birga, raqamli texnologiyalar bolalarning emotsiyalarini anglash va boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirishga ham yordam beradi. Multimediali ertaklar va sahnalashtirilgan animatsiyalar orqali bolalar turli qahramonlarning his-tuyg'ularini kuzatadi, ularni tushunadi va baholaydi. Bu jarayon bolalarda empatiya, ya'ni boshqalarning his-tuyg'ularini his eta olish qobiliyatining shakllanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Biroq raqamli texnologiyalardan me'yoridan ortiq foydalanish bolaning emotsional va psixologik holatiga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Uzoq vaqt davomida ekran qarshisida bo'lish bolalarda tez charchash, asabiylashish, diqqatning pasayishi va real muloqotga bo'lgan qiziqishning kamayishiga olib keladi. Shuningdek, ayrim hollarda bolalarda hissiy beqarorlik va agressiv holatlar kuzatilishi mumkin.

Shu sababli pedagoglar va ota-onalar tomonidan raqamli texnologiyalardan foydalanish jarayonini qat'iy nazorat qilish va muvozanatni saqlash muhim hisoblanadi. Mashg'ulotlar davomiyligini me'yorlash, raqamli faoliyatni harakatli o'yinlar va jonli muloqot bilan uyg'unlashtirish bolalarning sog'lom emotsional rivojini ta'minlaydi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishga oid qaror va farmonlari. — Toshkent.
2. O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi. Maktabgacha ta'lim davlat o'quv dasturi. — Toshkent, 2022.
3. Qodirova F. R. Maktabgacha pedagogika. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
4. Hasanboev J., To'raqulov X. Pedagogika nazariyasi va amaliyoti. — Toshkent: O'qituvchi, 2022.
5. Abdurahmonova M. Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi. — Toshkent, 2020.
6. UNESCO. Digital Technologies in Early Childhood Education. — Paris, 2021.
7. OECD. Starting Strong: Using Digital Technologies and Media in Early Education. — OECD Publishing, 2020.